

3.หลักของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3.1 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องมีการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญ คุณค่า ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของทรัพยากรวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวนั้น เพื่อเป็นข้อมูลให้นักท่องเที่ยวในการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ในการเข้าชมในขณะเดียวกันก็จะก่อให้เกิด ความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนหรือท้องถิ่น

3.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ต้องมีการปลูกฝังสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนหรือท้องถิ่น ให้เกิดความรัก ห่วงเห่น รักษา และดึงชุมชนหรือท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรของตนและได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆเช่น การจ้างงาน การบริการนำท่องเที่ยว การให้บริการขนส่ง การให้บริการที่พัก การขายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

3.3 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ต้องมีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ใน วัฒนธรรมและได้รับความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

3.4 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ต้องมีการเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้าน หรือของชุมชนอื่น รวมทั้งเคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และผู้คนของตนเองด้วย

4.ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญมีอยู่ 9 ประการ คือ

4.1 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากร ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด เพื่อสามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง

4.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน ทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าด้วยการไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือกระทบน้อยที่สุด

4.3 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิต ของ ท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษา ความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย

4.4 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง

ทุกฝ่าย ทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4.5 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วม และได้รับผลประโยชน์ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ แหล่งท่องเที่ยว และได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน ท้องถิ่น

4.6 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของการบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ธุรกิจ ท่องเที่ยว เน้นในเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4.7 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

4.8 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุกๆด้านและต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

4.9 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักที่ว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ

5. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2557) อธิบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งๆที่แสดงความเป็นวัฒนธรรมเช่น ปราสาทพระราชวังโบราณสถานโบราณวัตถุ ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิตศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมอง ความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านั้นนอกจากนี้ยังได้อธิบายถึง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attraction) ว่าเป็น แหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่

บรรพบุรุษได้สร้างสม และถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา ประกอบด้วย งานประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้คนการแสดงศิลปวัฒนธรรมสินค้าพื้นเมืองการแต่งกายภาษาชนเผ่า ฯลฯ ตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวในประเภทนี้ ได้แก่ ตลาดตลาดน้ำดำเนินสะดวกงานแสดงของช้าง จังหวัดสุรินทร์ งานร่มบ่อสร้าง ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น

จากแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2558) ได้กล่าวถึงลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ 9 ประการ ไว้ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด เพื่อสามารถสืบทอดถึงอนุชนรุ่นหลัง
2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน ทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าด้วยการไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือกระทบน้อยที่สุด
3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่น ในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย
4. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
5. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน ท้องถิ่น
6. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของการบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
7. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีกโดยยึดหลักที่ว่าต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

8. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ และความสะดวกของพื้นที่ โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุกๆด้านและต้องดูแลรักษาความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

9. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักที่ว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัย แก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ

โดยสรุปการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี มีการจัดการอย่างยั่งยืน คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ ความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ มีการตลาดของการบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ธุรกิจ ท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเขตนบุรีและพื้นที่ในการวิจัย

4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเขตนบุรี

4.1.1 ประวัติของเขตนบุรี

เมืองนบุรี หรือ บางกอกในอดีต คือ ผังพระนครและผังนบุรีในปัจจุบัน ซึ่งเคยเป็นแผ่นดินเดียวกันมาก่อน ๆ เป็นที่ราบสามเหลี่ยมปากน้ำเจ้าพระยาที่อุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำเจ้าพระยาและลำคลองต่างๆ ที่กระจายอยู่ทั่วบริเวณ ดังนั้นจึงมีข้อสันนิษฐานว่าคำว่า “บางกอก” นั้นอาจจะเพี้ยนมาจากเดิมว่า “บางเกาะ” ด้วยความที่พื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะเป็นเกาะเล็กเกาะน้อยจากแม่น้ำลำคลองต่างๆ เดิมแม่น้ำเจ้าพระยาไหลคดเคี้ยวมากตั้งแต่ถนนนบุรี ลงมายังพระนคร กล่าวคือ แม่น้ำเจ้าพระยาจะไหลจากทางเหนือ ผ่านเขตเมืองนนทบุรีลงมาถึงสะพานปิ่นเกล้า แล้วไหลวกไปทางตะวันตกเข้ามาทางคลองบางกอกน้อย อ้อมผ่านตลิ่งชัน บางระมาดแล้ววกกลับเข้าคลองบางกอกใหญ่ (หรือคลองบางหลวง) แล้วไหลลงทางใต้ไปออกทะเลอ่าวไทย เป็นลักษณะรูปเกือกม้า ซึ่งความคดเคี้ยวของแม่น้ำนี้ ทำให้สองฟากฝั่งของแม่น้ำกลายเป็นที่ดอนซึ่งเหมาะแก่การตั้งบ้านเรือน และ

กลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ซึ่งเรียกกันภายหลังว่า “ย่านบางกอก” แต่ในเวลาเดียวกัน ก็ทำให้เสียเวลาในการเดินทางไปมา ระหว่างกรุงศรีอยุธยากับหัวเมืองชายทะเลตะวันออก

ดังนั้นในสมัยของสมเด็จพระไชยราชาธิราช (พ.ศ. 2077 – 2089) จึงโปรดให้ขุดคลองลัดบางกอกขึ้น เพื่อเชื่อมแม่น้ำเจ้าพระยาเดิม ที่ไหลอ้อมเข้าไปทางคลองบางกอกน้อย ออกคลองบางกอกใหญ่ (คือขุดตั้งแต่หน้าสถานีรถไฟบางกอกน้อย จนถึงหน้าวัดอรุณราชวรารามในปัจจุบัน) การขุดคลองลัดดังกล่าวทำให้กระแสน้ำเปลี่ยนทางเดิน น้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาส่วนใหญ่ จึงไหลไปทางคลองขุดใหม่ และเซาะตลิ่งสองข้างจนกว้างขึ้น กลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาใหม่ (บริเวณที่ผ่านหน้าโรงพยาบาลศิริราช และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทุกวันนี้) ส่วนลำน้ำเดิมก็ค่อยๆ ตื้นเขินขึ้นลดขนาดลงเป็นลำคลอง ได้แก่ คลองบางกอกน้อย คลองชักพระ (คลองตลิ่งชัน) คลองบางขุนศรี คลองบางเชือกหนัง คลองวัดประดู่ และคลองบางกอกใหญ่ ดังที่เห็นในปัจจุบัน เมื่อขุดคลองลัดสำเร็จ เมืองบางกอกหรือเมืองธนบุรีจึงถือกำเนิดขึ้น ทางฝั่งตะวันตก หัวมุมคลองบางกอกใหญ่ กลายเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ และได้รับการยกฐานะขึ้น เป็นเมืองหน้าด่านทางทะเล ทำหน้าที่ป้องกันศัตรูที่จะเข้ามาทางใต้ของกรุงศรีอยุธยา พร้อมทั้งตรวจตราจับเก็บภาษีสินค้าที่ผ่านเข้าออก โดยปรากฏชื่อครั้งแรกในพระราชพงศาวดาร ในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ (พ.ศ. 2091 – 2111) ว่า “เมืองธนบุรีศรีมหาสมุทร” แต่โดยทั่วไปนิยมเรียกกันสั้นๆ เพียง “ธนบุรี” ส่วนชื่อ “เมืองบางกอก” นั้นคงเป็นชื่อสามัญ ที่ชาวบ้านและชาวต่างประเทศนิยมเรียก ดังปรากฏชื่อบางกอกในแผนที่และเอกสารของชาวต่างชาติ เมืองธนบุรีมีความสำคัญเพิ่มขึ้นในฐานะเมืองหน้าด่านทางทะเล โดยเฉพาะเมื่อการค้ากับต่างประเทศ เจริญรุ่งเรืองขึ้นถึงขีดสุด ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199 – 2231) เนื่องจากเป็นเมืองท่าพักเรือต่างชาติ ที่เดินทางขึ้นล่องระหว่างกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระนารายณ์ฯ จึงโปรดให้กองทหารฝรั่งเศส ขึ้นมาสร้างป้อมขึ้นทั้งสองฝั่งของแม่น้ำเพื่อป้องกันข้าศึกซึ่งมาทางทะเล โดยเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ (คอนสแตนตินฟอลคอน) เป็นผู้กำกับการสร้าง เมื่อสร้างป้อมเสร็จจึงพระราชทานนามว่า “ป้อมวิไชยเยนทร์” และโปรดเกล้าฯ ให้ทหารต่างชาติทั้งโปรตุเกส และฝรั่งเศสมาประจำที่ป้อม ภายหลังที่สมเด็จพระนารายณ์ฯ สวรรคต ป้อมทั้งสองของเมืองธนบุรี (ป้อมฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตก) กลายเป็นสมรภูมิรบระหว่างฝ่ายไทย กับกองทหารฝรั่งเศสที่ประจำป้อม ซึ่งในท้ายที่สุดฝรั่งเศสเป็นฝ่ายที่ต้องยอมแพ้ และถอนกำลังออกจากราชอาณาจักรไทย จากนั้นสมเด็จพระเพทราชาโปรดเกล้าฯ ให้รื้อป้อมบางกอกทางฝั่งตะวันออก โดยให้คงเหลือแต่ป้อมทางฝั่งตะวันตก (ป้อมวิไชยเยนทร์) ไว้เท่านั้น ในคราวกรุงศรีอยุธยาเสียให้แก่พม่า

ในปี พ.ศ. 2310 พม่าได้ยึดเมืองบางกอกและแต่งตั้งให้นายทองอิน (คนไทยที่ไปเข้ากับฝ่ายพม่า) รักษาป้อมและเมืองบางกอก และหลังจากที่สมเด็จพระเจ้าทรงกอบกู้เอกราชได้สำเร็จ จึงโปรดฯ ให้บูรณะเมืองธนบุรีเพื่อใช้เป็นราชธานี (ที่มา : <http://www.truelookpanya.com> ค้นเมื่อ 26 ธันวาคม 2560)

4.1.2 ข้อมูลพื้นฐาน เขตธนบุรี

วิสัยทัศน์ เขตธนบุรี

“เมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

ชุมชนสะอาด ปลอดภัย ประชาชนมีสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดี”

คำขวัญประจำเขต

“ เมืองอนุสาวรีย์พระเจ้าตาก หลากถิ่นท่องเที่ยวงามตา

วัดกัลยาณ์หลวงพ่อโตวัดบุคคโลพระพักตร์งาม

กราบไหว้เจ้าตากสินวัดอินทาราม ลือนามงามอาชีพศิลป์ไทย”

4.1.3 ความเป็นมาของเขตธนบุรี

เขตธนบุรีเดิมมีฐานะเป็นอำเภอชั้นในขึ้นกับกรมนครบาล ตั้งที่ว่าการอำเภอในพื้นที่ของวัดราชคฤห์ จึงเรียกอำเภอนี้ว่า อำเภอราชคฤห์(ปัจจุบันสำนักงานเขตย้ายมาตั้งอยู่บริเวณวัดเวฬุราชิม) ต่อมาเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2459 ได้มีพระบรมราชโองการเปลี่ยนชื่ออำเภอราชคฤห์เป็น อำเภอบางยี่เรือ จังหวัดธนบุรี เนื่องจากมีที่ตั้งอำเภออยู่ในเขตตำบลบางยี่เรือ และในวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2482 สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีได้มีการยุบจังหวัดธนบุรีร่วมกับจังหวัดพระนครให้มีฐานะเป็นนครหลวงกรุงเทพธนบุรี ดังนั้น เพื่อรักษาคำว่า "ธนบุรี" ซึ่งเคยเป็นเมืองหลวงและเพื่อเฉลิมพระเกียรติของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี (สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช) ประกอบกับอำเภอบางยี่เรือนี้เคยเป็นศูนย์กลางการปกครองของจังหวัดธนบุรีด้วย จึงได้มีพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนชื่ออำเภอบางยี่เรือเป็น อำเภอธนบุรี และได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะเป็น เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ในเวลาต่อมาครั้นในวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 ได้มีประกาศกรุงเทพมหานครเปลี่ยนแปลงพื้นที่แขวงและตั้งแขวงใหม่ในเขตธนบุรี เนื่องจากผู้บริหารกรุงเทพมหานคร มีนโยบายให้

แบ่งแขวงขนาดใหญ่ให้ย่อยลง เพื่อความชัดเจนในการให้บริการของสำนักงานเขต โดยได้เปลี่ยนแปลงพื้นที่แขวงบุคคโล แขวงบางยี่เรือ และแขวงตลาดพลู นำมาจัดตั้งเป็นแขวงสำเหร่และแขวงดาวคะนอง

4.1.4 ลักษณะภูมิประเทศ

เขตธนบุรี เป็นเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ 8566 ตารางกิโลเมตร สภาพทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม ที่แม่น้ำลำคลองไหลผ่านทั่วถึงกันตลอดท้องที่ ขอบเขตบริเวณ ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตบางกอกใหญ่ ทิศใต้ ติดต่อกับเขตจอมทอง / ราษฎร์บูรณะ / เขตบางคอแหลม ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตคลองสาน ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตภาษีเจริญ / เขตจอมทองผลกระทบในพื้นที่ เนื่องจากเขตธนบุรี พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มอยู่ติดริมแม่น้ำเจ้าพระยา และคลองบางหลวง จึงมีปัญหาเรื่องน้ำท่วมในช่วงหน้าฝนและช่วงน้ำหลาก บ้างแต่ก็เป็นช่วงสั้น ๆ ประมาณ 7 – 10 วัน

4.1.5 ประชากร

เขตธนบุรีมีจำนวนประชากรประมาณ 127,708 คน

4.1.6 วัฒนธรรมพื้นบ้าน

ประเพณีชุมชนชาวมอญ ของชุมชนวัดจันทร์ประดิษฐาราม (วัดมอญ) สำนักงานเขตธนบุรี และชาวบ้านในชุมชนยังร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีนี้ไว้เป็นอย่างดี โดยกิจกรรมจะมีขึ้นในช่วงกลางเดือนเมษายนของทุกปี รูปแบบกิจกรรมชาวมอญจะแต่งตัวตามประเพณีของชาวมอญ ทำบุญตักบาตรร่วมกันที่วัดจันทร์ประดิษฐาราม เชิญชวนผู้มาร่วมงานรับประทานข้าวแช่ รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ที่ชาวบ้านนับถือ และเล่นน้ำสงกรานต์ รวมทั้งมีการละเล่น และการแสดงศิลปวัฒนธรรมของชาวมอญ การแสดงกระต๊วงเสื่อของชุมชนกำแพงทองพัฒนา เขตภาษีเจริญ ในงานแห่หลวงพ่อบุญธรรมศรัทธาจากวัดสุวรรณคีรี(แม้ว่าในปัจจุบันจะเป็นวัดร้าง)ไปยังวัดกำแพงบางจากและไปวัดท่าพระด้วย

4.1.7 ศาสนสถานที่สำคัญฝั่งธนบุรี

ศาสนสถานที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาทิ

1. วัดกำแพงบางจากตั้งอยู่แขวงปากคลองภาษีเจริญ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ ประวัติความเป็นมาของวัดไม่ปรากฏหลักฐานหรือมีข้อมูลอ้างอิงใดๆ ว่าสร้างขึ้นในสมัยใด ใครเป็นผู้สร้าง

สันนิษฐานว่าคงมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ตามคำบอกเล่าที่สืบทอดกันมา และได้ได้รับการปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่อีกหลายครั้ง แม้แต่ชื่อวัดก็ไม่อิทธิบาทชื่อเดิม ชื่อที่ใช้ในปัจจุบันก็เป็นชื่อซึ่งเรียกกันในหมู่ชาวบ้าน และเรียกสืบทอดกันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน วัดกำแพงบางจาก มีงานจิตรกรรมฝาผนัง ศิลปกรรม และสถาปัตยกรรมต่างๆ ที่ทรงคุณค่าและหาดูได้ยากในปัจจุบัน ซึ่งกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเพื่อการอนุรักษ์และดำเนินการซ่อมแซมไว้ให้ดำรงอยู่ต่อไป

2. **วัดคูหาสวรรค์วรวิหาร** เดิมเรียกชื่อว่า “วัดศาลาสีหน้า” เป็นวัดที่สร้างมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าใครเป็นผู้สร้าง สิ่งที่ยังคงหลงเหลือและแสดงความเป็นกรุงศรีอยุธยา คือ “ลายหน้าบันสลักไม้ทั้งด้านหน้าและด้านหลังของพระอุโบสถ ปีกของหน้าบันเล็กตามหลังคาลดชั้นอีกด้านละสองปีก เป็นฝีมือช่างสมัยกรุงศรีอยุธยา และใบสีมาที่เป็นสีมาคู่ ทำด้วยหินทรายแดง ฝีมือช่างอยุธยาตอนปลาย ส่วนซุ้มสีมานั้นสร้างเพิ่มเติมขึ้นทีหลัง แบบเดิมใบสีมาประดิษฐานอยู่บนแท่นปูนเท่านั้น”

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดให้บูรณะวัดขึ้นใหม่แล้วทรงสถาปนาให้เป็นพระอารามหลวงชั้นตรีชนิดวรวิหาร ในพระอุโบสถของวัดเป็นที่ประดิษฐาน "พระพุทธรูปเทวนฤมิตพิชิตมาร" พระพุทธรูปปางสมาธิ ที่มีประวัติระบุว่า รัชกาลที่ 1 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นใหม่เพื่อเป็นพระประธานในวัดนี้ แทนพระประธานองค์เดิมที่ได้ย้ายเชิญไปเป็นพระประธานที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม หรือวัดโพธิ์

3. **วัดจันทาราม**เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ตั้งอยู่ถนนเทิดไท แขวงบางยี่เรือ ตามหลักฐานจากหอสมุดแห่งชาติ วัดนี้สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา พระยาสุรเสนา (ขุนณรงค์) เป็นผู้สร้างวัด เดิมชื่อวัดบางยี่เรือกลาง หรือวัดกลาง ปัจจุบันชาวบ้านจะนิยมเรียกว่า “ตลาดวัดกลาง” เป็นสถานที่ค้าขายทั้งปลีกและส่ง อาหารสด อาหารหวาน ขนม ต่าง ๆ จะเปิดจำหน่ายตั้งแต่เวลา 02.00 – 10.00 นาฬิกา ของทุกวัน

4. **วัดเวฬุราชิน**เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ตั้งอยู่ถนนเทิดไท แขวงบางยี่เรือ สร้างในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น เจ้าพระยาพลเทพ (เอี่ยม) ต้นตระกูล “ชูโต” เป็นผู้สร้างในช่วงรัชกาลที่ 3 เมื่อสร้างเสร็จถวายเป็นพระอารามหลวง ในสมัยรัชกาลที่ 4 เดิมชื่อ “วัดใหม่ท้องคั่ง” เพราะอยู่ใกล้บริเวณคั่งน้ำ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาล ที่ 4 ทรงพระราชทานนามใหม่ว่า “วัดเวฬุราชิน” แปลว่าวัดซึ่งเกิดจากหน้ภาซีไม้ไผ่ของพระราชา ภายในอุโบสถมีจิตรกรรมฝาผนังที่

ช่องทางต่างเป็นภาพขาดก พระประธานเป็นพระพุทธรูปปางสะดุ้งมาร มีพระสารีบุตรอยู่เบื้องขวา พระโมคคัลลานะอยู่เบื้องซ้าย

5. **วัดอินทารามวรวิหาร**เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ตั้งอยู่ถนนเทิดไท แขวงบางยี่เรือเป็นวัดเก่าสร้างในสมัยอยุธยา ไม่ปรากฏว่าสร้างเมื่อใด และใครเป็นผู้สร้าง เป็นวัดเล็กที่ทรุดโทรมมาก แต่เป็นสถานที่ร่มรื่นอยู่ริมคลอง เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เสด็จมาทางเรือ ได้พบวัดนี้โดยบังเอิญจึงพอพระราชหฤทัย ทรงมีพระราชดำรัสให้บูรณปฏิสังขรณ์ทั่วทั้งอาราม เป็นต้นว่าขยายที่ดิน ธรณีสงฆ์ ให้มีบริเวณกว้างกว่าเดิม ขุดคูวัด บูรณะพระอุโบสถ / พระวิหาร / พระเจดีย์ แล้วทรงสถาปนาขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นเอกพิเศษหลังจากนั้นได้เสด็จมาทรงสถาปนาเพ็ญกรรมฐาน ประทับแรม ณ พระตำหนัก ในวัดนี้เสมอ ๆ นอกจากนี้พระองค์ยังทรงโปรดให้มีการประกอบพระราชกุศล ณ วัดนี้เสมอ วัดอินทารามนี้ เป็นที่ฝังพระบรมศพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และเป็นที่บรรจุพระศรีสังฆทานของพระองค์บริเวณชุกชีของพระประธานในพระอุโบสถหลังเก่า

6. **วัดประดิษฐาราม**เป็นวัดที่สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ตั้งอยู่ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี เดิมชื่อว่า“วัดบ้านสวน” สร้างเมื่อประมาณ พ.ศ. 2293 ก่อนกรุงศรีอยุธยาแตก 17 ปี ไม่ปรากฏนามผู้สร้าง พื้นที่รอบ ๆ บริเวณวัดส่วนใหญ่เป็นส่วน เช่นสวนมะพร้าว / หมากร / ผลไม้ต่าง ๆ สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ได้รวบรวมชาวมอญที่อยู่บริเวณวัดนี้เข้าไปเป็นทหารเรือฝ้าย เรียกว่าทหารเรือหลวง หรือทหารเรือบ้านสมเด็จ แล้วได้ชักชวนชาวมอญที่ปลูกบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียงกันร่วมบูรณะวัดบ้านสวน และเรียกว่า “วัดมอญรามัน”แต่ชาวบ้านนิยมเรียกวัด “วัดมอญ” และได้เปลี่ยนแปลงชื่อเป็น “ วัดรามัญประดิษฐ์” หลังจากนั้นมีการปริวรรตทางภาษา โดยผู้นำขณะนั้น คือ จอมพล ป. พิบูลย์สงคราม ได้เปลี่ยนมาเป็นคำไทย ๆ ว่า“วัดประดิษฐาราม” มาจนทุกวันนี้

7. **วัดราชคฤห์วรวิหาร**เป็นพระอารามหลวงชนิดวรวิหาร สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตอนปลาย หรือหรือก่อนสมัยกรุงธนบุรี โดยพวกนายกองมอญ ที่อพยพเข้ามาฝังพระบรมโพธิสมภาร และได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ใน แขวงบางยี่เรือ ร่วมกันสร้างวัดนี้ขึ้นเมื่อสร้างเสร็จจึงเรียกชื่อตามสถานที่ตั้งว่า “วัดบางยี่เรือมอญ” หรือ “วัดมอญ” และต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งราชวงศ์จักรี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ยกฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวงและพระราชทานนามว่า “วัดราชคฤห์”

8. **วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร**เป็นพระอารามหลวงชั้นโท ตั้งอยู่ปากคลองบางกอกใหญ่ฝั่งใต้ หน้าวัดติดแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก อยู่ในแขวงวัดกัลยาณมิตร เขตธนบุรี สร้างในรัชสมัย

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชการที่ 3 โดยเจ้าสัวโต หรือเจ้าพระยานิกรบดินทร์ ต้นสกุล กัลยาณมิตร บุตรพระยาชัยวารี (นายมัน แซ่อึ้ง) ได้อุทิศบ้านเรือน และซื้อดินสร้างวัดนี้ขึ้น แล้วถวาย ให้เป็นพระอารามหลวง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานนามอันเป็นสิริมงคลว่า “วัดกัลยาณมิตร”

9. มัสยิดบางหลวง (กุฎีขาว) ตั้งอยู่ถนนเทศบาล สาย 1 แขวงวัดกัลยาณ์ ในชุมชนกุฎีขาว สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1 สร้างโดยพ่อค้าชื่อ “โต๊ะหะยี” ได้รวบรวมสมัครพรรคพวกก่อสร้างมัสยิดนี้ ขึ้น เป็นอาคารทรงไทยก่ออิฐถือปูนทั้งหลัง มีหน้าบันประดับด้วยปูนปั้นลายศิลปะ 3ชาติ คือ

- ศิลปะปูนปั้น “เครื่องลายอง” เป็นของไทย
- ศิลปะปูนปั้น “ก้านและใบไม้” เป็นของฝรั่งเศส
- ศิลปะปูนปั้น “ดอกเมื่อดาน” เป็นของจีน

ศิลปะทั้ง 3 นี้ นำมาประดับที่กรอบประตู และหน้าต่างทุกบาน ของมัสยิด ตัวอาคารและผนังที่เป็นปูนทาสีขาวทั้งหมด ส่วนที่เป็นไม้ทาสีเขียว ส่วนที่เป็นเครื่องบนทั้งหมด เช่น คาน รอด และแผ่นเพดานจะวางไว้ในร่องบังคับ โดยไม้ดอกตะปู สามารถถอดออกได้เป็นแผ่น ๆ มี บันไดขึ้นหน้ามัสยิด 2 ข้าง ประกอบด้วยศิลปะไทย “บังซัน” มีหน้ามุขเข้าห้องละมด พื้นห้องละมด ปูด้วยกระเบื้องหน้าวัวสีแดง ผนังภายนอกปูด้วยกระเบื้องปูซีเมนต์ ขนาดของมัสยิดกว้าง 12 เมตร ยาว 24 เมตร สูง 16 เมตร เป็นมัสยิด “มัสยิดที่ก่ออิฐถือปูนทรงไทยแห่งเดียวของโลก”

10. มัสยิดสวนพลู ตั้งอยู่ถนนเทิดไท แขวงบางยี่เรือ ในชุมชนสวนพลู เป็นมัสยิดที่ประกอบ พิธีทางศาสนาของชาวไทยนับถือศาสนาอิสลาม

11. โบสถ์ช่างตาครุส (วัดกุฎีจีน) ตั้งอยู่บนถนนเทศบาล สาย 2 ในชุมชนกุฎีจีน เป็นโบสถ์ ของชาวคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ซึ่งสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้พระราชทานที่ดินให้ชาว โปรตุเกสที่อพยพหนีภัยมาจากกรุงศรีอยุธยา ให้เข้ามาตั้งถิ่นฐาน และร่วมกันสร้างโบสถ์ขึ้นเป็น ศูนย์กลางของชุมชน มีลักษณะสถาปัตยกรรมแบบ “นีโอคลาสสิค และเรอเนอซองส์” ระฆังโบสถ์แห่งนี้ พิเศษ คือ สามารถตีเป็นเพลงได้ เป็นโบสถ์ที่สวยงามน่าท่องเที่ยวยิ่ง

12. คริสตจักรสำเหร่ ตั้งอยู่ถนนเจริญนคร แขวงสำเหร่ ใช้เป็นสถานที่ประกอบศาสนากิจ ของชาวไทยนับถือศาสนาคริสต์ เปิดทุกวันเสาร์ อาทิตย์ และวันสำคัญทางศาสนา

4.2 หัตถกรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผังธนบุรี

ความเป็นมาของวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน

วิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน เริ่มจดทะเบียนก่อตั้งในปี 2553 โดยมีนางสาวภัทรมน เกิดสมพงษ์ เป็นประธานกลุ่ม ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 86 ซอยนางนอง 2 ถนนวุฒากาศ แขวงบางค้อ เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร มีสมาชิกร่วมก่อตั้ง 7 คน ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนในเขตจอมทอง ปัจจุบันมีสมาชิกบางคนเสียชีวิตไปแล้วบ้าง และมีสมาชิกใหม่มาร่วมทำงานเพิ่มขึ้นในช่วงเวลาว่างเพื่อเป็นรายได้เสริม จำนวน 15-20 คน มีทั้งผู้สูงอายุและแม่บ้านมารับงานไปทำ

คุณภัทรมน เกิดสมพงษ์เป็นประธานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน ได้เล่าว่า วิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดินเกิดมาจากการรวมตัวของสมาชิก ที่มีวัตถุประสงค์จะมาร่วมดำเนินงาน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้วยกัน ความคิดริเริ่มของการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดินเกิดจากประธานกลุ่มไปอบรมนวดแผนไทยของกระทรวงสาธารณสุขและได้มาจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวดแผนไทย เริ่มแรกก่อนที่จะมีการพัฒนามาเป็นเครื่องประดับ ช่วงแรกเรารวบรวมสมาชิกมาทำสมุนไพรแต่ด้วยมีการติดเงื่อนไขของกฎหมายหลายตัวกับกระบวนการผลิตที่ต้องผ่านกระบวนการรับรองมาตรฐาน การพัฒนาเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านหัตถกรรม โดยใช้กลุ่มสมาชิกที่รวมกลุ่มการผลิตสมุนไพรในระดับหนึ่งคือเป็นกลุ่มชุมชนแล้ว ก็มาพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมต่อ เพราะว่าการผลิตภัณฑ์สมุนไพรอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการที่จะดำรงอยู่อย่างยั่งยืน เนื่องจากสมาชิกมีความรู้ความสามารถหลากหลายสามารถประดิษฐ์ชิ้นงานในรูปแบบอื่นๆได้

ต่อมากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดินได้เพิ่มงานหัตถกรรมจากกระดาษ เยื่อไม้ การทำเปเปอมาเซ่ เป็นลายนูนต่ำ ที่เป็นองค์ความรู้ความสามารถของประธานกลุ่มและสมาชิกในเวลาต่อมา ภายหลังจากการที่คุณภัทรมน ประธานกลุ่มได้ไปศึกษาดูงาน การรีไซเคิล Reduce Reuse Recycle ที่ประเทศญี่ปุ่น จึงพัฒนามาทำงานเรื่องของเยื่อไม้กระดาษที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องของโลกร้อนคือเรื่องของรีไซเคิลและรีไซเคิล เลยมองว่ากระดาษต้นทุนน้อยแต่เราจะพัฒนาให้ กำไรอย่างน้อย 200 เปอร์เซ็นต์ได้อย่างไร ที่จะประสบความสำเร็จและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังคงอยู่ ก็เลยกลับมาศึกษาเรื่องของเยื่อไม้ที่ไม่ใช่แค่กระดาษเหลือทิ้ง ย้อนหลังจนถึงการศึกษาการตีเยื่อไม้จากใบไม้ทุกประเภทที่จะสร้างมูลค่าแล้วนำมาผสมกับกระดาษบางส่วน ประกอบกับเดิมคุณภัทรมน ประธานกลุ่ม มีอาชีพเป็นนักบัญชี ทำงานตรวจสอบบัญชีมาก่อน มีกระดาษบัญชีที่ใช้แล้วเป็นจำนวน

มาก แต่คนส่วนใหญ่ยังไม่รู้คุณค่าของงานกระดาษ ก็เลยคิดและเริ่มมาศึกษาการทำงานกระดาษเปเปอร์มาเช่ เดิมมีการทำงานกระดาษในแบบกระปุกหมึกคือปะนอกแล้วทาสีเท่านั้น ยังไม่มีการทำเป็นลายนูน ก็เลยศึกษาการทำเป็นลายนูนต่ำ ซึ่งขณะนั้นในประเทศไทยมีการทำบ้างแต่ยังไม่มีเผยแพร่ และเป็นชิ้นเล็กๆ งานหัตถกรรมจากกระดาษเปเปอร์มาเช่ของวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน จึงเป็นกลุ่มแรกที่ประดิษฐ์ชิ้นงานออกมามีขนาดใหญ่ และนำออกเผยแพร่

ผลงานชิ้นแรก ทำกรอบรูปลายนูนต่ำของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน ได้มีโอกาสนำผลงานไปถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ส่วนงานเครื่องประดับ ได้ถวายองค์โสภณสวัสดิ์ พระวรราชาฯ ซึ่งนำมาซึ่งความปลาบปลื้มของสมาชิกกลุ่มในการถวายผลงานในครั้งนี้

สิ่งที่สำคัญต่อมาคือจะนำออกจำหน่ายอย่างไร ให้ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของเรามีคุณภาพ มีคุณค่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมบ้านรักษ์ดิน จึงเพิ่มกระบวนการผลิตเข้าไปในเรื่องของเยื่อไม้ รวมทั้งการออกแบบการดีไซน์ การสร้างแรงบันดาลใจ

4.3 วงดนตรีไทยบ้านพาทย์โกศล

บ้านพาทย์โกศลแหล่งถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมด้านดนตรีไทยขึ้นซึ่งเป็นสายสกุลของนักดนตรีไทยอีกสำนักหนึ่งที่มีบทบาทมากมายในแวดวงการดนตรีจากเมื่ออดีตจนถึงปัจจุบัน “บ้านพาทย์โกศลแหล่งถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมด้านดนตรีไทย” ดนตรีไทยเป็นมรดกความงามทางวัฒนธรรมประจำชาติไทยที่โดดเด่นได้สืบทอดเอกลักษณ์กันมาเป็นเวลาช้านานที่มีความสำคัญยิ่งในด้านวิจิตรศิลป์นำมาสู่สุนทรียศาสตร์โดยทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตจารีตประเพณีพิธีกรรมระบบคติความเชื่อบรรทัดฐานและวัฒนธรรมในการสืบทอดมรดกของแผ่นดินตั้งแต่โบราณจนถึงยุคปัจจุบัน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารีทรงเป็นเจ้าฟ้าพระองค์หนึ่งที่มีความสนพระราชหฤทัยและทรงพระราชทานความสำคัญยิ่งเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทยโดยเฉพาะงานด้านดนตรีไทยทรงศึกษาค้นคว้าตั้งแต่ทรงพระเยาว์จนถึงระดับอุดมศึกษาและจนถึงปัจจุบันทรงมีพระปรีชาอย่างยิ่งทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญต่อคุณค่าขององค์ความรู้ภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นไทยอันมีความสัมพันธ์ต่อสังคมค่านิยมความเชื่อวิทยาการและด้านวัฒนธรรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารีทรงศึกษาดนตรีไทยตั้งแต่ทรงพระเยาว์โดยเฉพาะได้เป็นลูกศิษย์จากบ้านพาทย์โกศลที่เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้สรรพวิชาการดนตรีไทยอย่างถ่องแท้ซึ่งพระองค์ท่านได้รับการ

ถ่ายทอดด้านดนตรีไทยโดยตรงจากคุณหญิงไพฑูริย์กิตติวรรณ(ศิลปินแห่งชาติ,พ.ศ.2530) ซึ่งเป็นพระอาจารย์ที่มีความรู้ความชำนาญการพิเศษรู้ทั้งทางร้องและทางเครื่องเป็นอย่างดีซึ่งคุณหญิงไพฑูริย์กิตติวรรณได้รับการถ่ายทอดโดยตรงจากผู้เป็นบิดาคือคุณครูจางวางท้าวพาทย์โกศลปรมาจารย์ดุริยางค์ครูท่านเป็นผู้นำเป็นแม่ทัพใหญ่ของการดนตรีไทยทางฝั่งธนบุรีซึ่งเป็นทางเพลงดนตรีไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมีคุณค่ายิ่งหาฟังได้ยาก ในวงการดนตรีไทยทุกคนคงจะเคยได้ยินคำว่า“ทางของฝั่งชะโนน”หรือ “ทางของฝั่งธนฯ”อยู่เสมอบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งเกี่ยวพันกับชื่อดังกล่าวคือจางวางท้าวพาทย์โกศลซึ่งได้รับสืบทอดวงดนตรีที่ปฏิบัติตามแนวทางเฉพาะไม่เหมือนใครมาจากต้นตระกูลนักดนตรีของท่าน

4.3.1 ประวัติความเป็นมาของสายสกุลบ้านพาทย์โกศล

จางวางท้าวพาทย์โกศลเกิดเมื่อวันพุธเดือน10แรม13ค่ำปีมะเส็งตรงกับวันที่21 กันยายนพ.ศ. 2424เวลา07.00นที่บ้านหลังวัดกัลยาณมิตรฝั่งธนบุรีเป็นบุตรคนที่12 ของหลวงกัลยาณมิตตาวาส (ทับ) เจ้ากรมวัดกัลยาณมิตรกับนางแสง (ชูสัตย์) ท่านเกิดในตระกูลนักดนตรีที่มีชื่อเสียงและสืบทอดกันมาหลายชั่วคนจางวางท้าวพาทย์โกศลมีบุตรชายหญิงกับนางปลั่ง (คงศรีวิไล) ซึ่งมาจากตระกูลนักดนตรีเช่นกัน จำนวน8คนแต่มีชีวิตรอดมาจนโตเพียง2คนคือนายเทวาประสิทธิ์พาทย์โกศลและคุณหญิงไพฑูริย์กิตติวรรณเป็นนักดนตรีฝีมือดีทั้งคู่ส่วนบุตรชายหญิงที่เกิดแต่นางเจริญ(รุ่งเจริญ) นักร้องชั้นเยี่ยมนั้นเสียชีวิตทั้งหมดตั้งแต่เยาว์จางวางท้าวใช้ชีวิตอย่างนักดนตรีมาตลอดจนกระทั่งสิ้นชีวิตลงเนื่องมาจากโรคเบาหวานเมื่อวันที่12ตุลาคมพ.ศ. 2481รวมอายุ57ปี ทั้งบิดาและมารดาของครูจางวางท้าวว่าเป็นนักดนตรีฝีมือดีในสมัยรัชกาลที่5ท่านจึงได้ฝึกฝนถ่ายทอดวิชาดนตรีจากบิดามารดาและปู่ที่ชื่อว่าทองดีมาตั้งแต่เยาว์ต่อมาได้เรียนเพิ่มเติมจากครูรอดจนกระทั่งเป็นผู้มีฝีมือทางฆ้องวงเป็นพิเศษนอกจากนั้นแล้วยังได้เรียนดนตรีจากครูอื่นๆอีกคือครูถ้วนครูทั้งครูช้อยสุนทรวาทีนและพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลกประสานศัพท์)อีกทั้งเรียนวิธีประสานเสียงแบบสากลจากสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์กรมพระนครสวรรค์ –วรพินิตด้วย

4.3.2 ตั้งสำนักบ้านสายสกุล “พาทย์โกศล”

การจัดตั้งสำนักบ้านพาทย์โกศลนั้นมีประวัติอันยาวนานที่มีคุณค่าต่อบริบทสังคมไทยเป็นอย่างยิ่งกล่าวคือเป็นต้นตระกูลที่ทำหน้าที่สืบทอดทางดนตรีมาโดยตลอดที่มีบรรพบุรุษ

เป็นผู้เชี่ยวชาญเชิงศิลปะดนตรีสืบต่อกันมาปัจจุบันถึง6ชั่วคนกล่าวโดยเฉพาะท่านบิดาของจางวางท้าวพาทย์โกศลเป็นผู้ชำนาญทางเป่าพาทย์มีความสามารถถึงกับได้รับยกย่องให้เป็นครูประจำวงของเจ้าคุณประภากรวงศ์และเป็นคนเล่นซอสามสายมีชื่อเสียงมากในสมัยรัชกาลที่5ส่วนท่านมารดาที่เป็นผู้ดีดีจะเข้ฝีมือดีจนได้รับยกย่องให้เป็นครูดนตรีเจ้านายฝ่ายในในสมัยรัชกาลที่5เช่นเดียวกันนอกนั้นท่านทั้งสองนี้ยังมีฝีมือในการทำเครื่องเป่าพาทย์จำหน่ายด้วยสำหรับนางแสงพาทย์โกศลเป็นคนเหลาะระนาดมีชื่อเสียงมากกระนาดที่ลือนามที่สุดเรียกว่า “ระนาดแดง” เป็นที่รู้จักของนักดนตรีด้วยกันแพร่หลายใช้แต่เท่านั้นยังมีฝีมือในการช่างไม้และช่างกลึงอีกด้วยวัตถุกุญแจที่ปรากฏประจักษ์อยู่ในบัดนี้ก็คือเรือนหลังที่ไว้เครื่องดนตรีของจางวางท้าวและกลองทัดไม้มะริด1คู่ันว่าท่านทั้งสองมีความรู้ในศิลปะทางวิศวกรรมและสถาปัตยกรรมเพิ่มขึ้นอีกส่วนหนึ่งสมกับภาวะและสมัยของท่านอาศัยเหตุการณ์จางวางท้าวจึงดำเนินอาชีพของตนเจริญรอยตามท่านบิดามารดาควรแก่การขนานนามว่าอนุชาตบุตรรู้จักตั้งตนไว้โดยชอบตามระบอบแห่งระเบียบอีกดีงามทั้งยังพยายามแนะนำพร้าสอนอันโตจนเป็นต้นว่าบุตรธิดาให้มีปรีชาเฉลียวฉลาดสามารถในศิลปะดนตรีจนมีความรู้เป็นหลักอาชีพประจำตระกูลสมกับสมญาแห่งนานสกุลว่า “ พาทย์โกศล” ดังนั้น จางวางท้าวพาทย์โกศล ถือเป็นบุคคลสำคัญผู้ทำให้วงดนตรีไทยบ้านพาทย์โกศลเป็นที่รู้จักจวบจนถึงปัจจุบัน ซึ่ง จางวางท้าวพาทย์โกศล เป็นบุตรคนที่ 12 ของหลวงกัลยาณมิตรเกิดเมื่อวันพุธแรม 13 ค่ำเดือน 10 ปีมะเส็งพ.ศ.2424 ตรงกับวันที่ 21 กันยายน เวลาเช้า 7.00 น. ณบ้านตระกูลพาทย์โกศลอำเภอธนบุรีจังหวัดกรุงเทพมหานครการศึกษาและประสบการณ์ด้านดนตรีไม่มีผู้ใดทราบว่างวางท้าวพาทย์โกศลได้รับการศึกษาจากสถาบันใดจางวางท้าวได้รับการปลูกฝังและเริ่มฝึกฝนดนตรีไทยจากบิดามารดาและญาติที่ท่านให้ความเคารพคือปู่ทองดี ชูสัตย์หลังจากที่ฝึกฝนดนตรีจากทางบ้านในเบื้องต้นแล้วบิดาได้ส่งไปเรียนดนตรีกับครูรอดซึ่งเป็นศิษย์พระประดิษฐ์ไพเราะ (ครูมีแขก) จางวางท้าวได้เรียนการบรรเลงเป่าพาทย์โดยเฉพาะการบรรเลงฆ้องวงจนมีความเชี่ยวชาญอย่างยอดเยี่ยมในบรรดาศิษย์ของครูรอดที่เรียนในรุ่นเดียวกันเมื่ออายุครบ 21 ปี จางวางท้าวพาทย์โกศลได้เข้าอุปสมบทณวัดอรุณราชวรารามเมื่อพ.ศ.2445 มีสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฤทธิ) วัดอรุณราชวรารามเป็นพระอุปัชฌายะพระปัญญาคัมภีร์เถระ (พุ่ม) วัดอรุณกับพระสมุทรสมาจารย์ (พรหม) วัดกัลยาณมิตรเป็นพระกรรมวาจาจารย์บวชอยู่พรรษาเดียวก็ลาสิกขาบทมาศึกษาดนตรีต่อจางวางท้าวพาทย์โกศลได้ศึกษาวิชาดนตรีกับครูหลายคนเช่นเจ้าคุณประสานดุริยศัพท์ (แปลกประสานศัพท์) ครูช้อยสุนทรวาทีนซึ่งเป็นบิดาของพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่มสุนทรวาทีน) ครูทั้งและครูต่วนสองคนหลังนี้เป็นครูดนตรีที่มีชีวิตอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 4-5 ซึ่งยังไม่มีประวัติแน่ชัดและ

ได้ศึกษาการดนตรีกับสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์กรมพระนครสวรรค์วรพินิจนับเป็นเจ้านายโดยตรงของจางวางทั่วพาทย์โกศลเป็นผู้อุปถัมภ์ครอบครัวของจางวางทั่วเป็นเวลายาวนานถึง 30 ปี สมเด็จพระเจ้าได้ให้ความรู้เรื่องการประสานเสียงแบบดนตรีตะวันตกซึ่งนับว่าเป็นผลดีกับจางวางทั่วในการนำวิชาที่พระองค์ทรงสอนมาใช้เป็นประโยชน์ในด้านการประพันธ์เพลงในสมัยต่อมาและจากการที่บุคคลทั้งสองมีความใกล้ชิดกันจึงเป็นโอกาสให้ได้ร่วมสร้างสรรค์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2550, หน้า 61-65)

4.4 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกำแพงทองพัฒนา

4.4.1 ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ย่านชุมชนกำแพงทองพัฒนา

ชุมชนกำแพงทองพัฒนา ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร อยู่ทางด้านทิศตะวันตกของกรุงเทพมหานครบริเวณโดยรอบชุมชนล้อมรอบด้วยลำคลองสายสำคัญคือ “คลองบางหลวง” หรือมีชื่ออย่างเป็นทางการว่า “คลองบางกอกใหญ่” ซึ่งตั้งแต่ในอดีตจนกระทั่งถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา คลองนี้เป็นแม่น้ำสายสำคัญของประเทศไทยคือ “แม่น้ำเจ้าพระยา”

ภาพันธุ์ รักษ์ศรีทอง (2559); สมบัติ พลายน้อย(2556); สุจิตต์ วงษ์เทศ, ชรรค์ชัย บุนปาน และประภัสสร ชูวิเชียร (2555)และศรีศักดิ์ วัลลิโภดม(2554) ได้อธิบายถึงพัฒนาการของการขุดคลองลัดบางกอก และประวัติความเป็นมาของคลองบางหลวงไว้ว่ากว่าที่จะมาเป็น “คลองบางหลวง หรือ คลองบางกอกใหญ่” ในปัจจุบันนั้น มีประวัติความเป็นมาทั้งในเชิงภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน โดยอธิบายว่าพัฒนาการของบ้านเมืองและสังคมมนุษย์ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิศาสตร์ของดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเจ้าพระยาใน 3 สมัยคือ สมัยโลหะตอนปลาย สมัยทวารวดี-ลพบุรี และสมัยอยุธยา-กรุงเทพมหานคร โดยการเติบโตของสังคมลุ่มแม่น้ำที่เห็นได้ชัดเจนเริ่มขึ้นในช่วงสมัยกรุงศรีอยุธยา-กรุงเทพมหานคร เป็นราชธานีและเป็นศูนย์กลางของประเทศ แต่ก่อนหน้านี้นี้มีการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่ก่อนการเกิดขึ้นของกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี โดยในช่วงเวลานั้นมีหลักฐานของการอยู่อาศัยไม่มากนัก และประชากรส่วนใหญ่มักนิยมตั้งชุมชนในพื้นที่บริเวณขอบด้านตะวันตกและตะวันออกของสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ เป็นที่ราบติดแนวเทือกเขาซึ่งเป็นที่สูง เนื่องจากเป็นพื้นที่ซึ่งกระแสน้ำได้พัดพาเอาตะกอนไหลมาทับถมในบริเวณดังกล่าว ทำให้เป็นแหล่งต้นแม่น้ำใหญ่หลายแห่ง ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นบริเวณที่เรียกว่าดินดอนสามเหลี่ยมเก่าหรือ Old Delta การตั้งถิ่นฐานของชุมชนก็มักตั้งอยู่ใกล้ลำน้ำเก่าในเขตภายใน และมีการติดต่อค้าขายกับ

บ้านเมืองโพ้นทะเลในระบอบเวลานั้นแล้ว ส่วนแม่น้ำเจ้าพระยาเดิมที่อยู่ในบริเวณของเมืองบางกอก หรือฝั่งธนบุรีในปัจจุบันนี้ เป็นช่วงของแม่น้ำเจ้าพระยาเดิมที่ต่อเนื่องกับคลองบางกรวย และคลองแม่น้ำอ้อม ซึ่งมีความคดโค้งเพราะใกล้ปากน้ำ และมีชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น และอยู่อาศัยอย่างสืบเนื่องมาจนถึงอยุธยาตอนปลายหลายแห่ง ดังพบหลักฐานในรูปแบบศาสนสถาน ในวัดตามลำคลองเก่าที่ต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยาเดิม

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ภายหลังจากเสียกรุงใน พ.ศ. 2310 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ได้ย้ายเมืองหลวงมาอยู่ที่เมืองบางกอก หรือเมืองบางมะกอก โดยมีเรื่องเล่าว่า พระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงเห็นว่ากรุงศรีอยุธยาเสียหายเป็นอย่างมากจนยากที่จะบูรณะใหม่ได้ จึงตัดสินใจพระทัยล่องเรือ ลงมาตามลำแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อหาพุทธภูมิที่ตั้งเมืองหลวงใหม่ จนกระทั่งวันหนึ่งเรือล่องมาถึงจุดที่เป็นเมืองบางมะกอก ซึ่งเป็นเวลารุ่งแจ้งพอดี พอฟ้าสว่างพระองค์ก็ทอดพระเนตรเห็นวัดเก่าแห่งหนึ่ง ซึ่งในสมัยนั้นให้ชื่อว่า “วัดแจ้ง” ในปัจจุบันมีชื่อเป็นทางการว่า “วัดอรุณราชวราราม” จึงถือว่าเป็น ฤกษ์ที่ดี ประกอบกับสังเกตเห็นว่า ณ จุดนี้ถือเป็นพุทธภูมิที่ดีทั้งในด้านการคมนาคมและด้านการทหาร จึงตกลงสร้างเมืองหลวงขึ้นในบริเวณที่แห่งนี้ เรียกชื่อว่า “กรุงธนบุรี” ซึ่งปรากฏในจดหมายเหตุว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงพระราชดำริ พิจารณาเห็นว่า กรุงธนบุรียังไม่มีกำแพงเป็นที่มั่น ในการ ป้องกันอริราชศัตรู ยังหาเป็นภูมิราชธานีไม่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งค่ายด้วยไม้ทองหลาง ทั้งต้น พระนครทั้งสองฟากแม่น้ำตั้งแต่มุมกำแพงเก่าไปจนจดวัดบางว้าน้อยยกลงไปริมแม่น้ำใหญ่ จนถึงกำแพงเมืองเก่า ที่ตั้งเป็นพระราชวัง แล้วให้ขุดคลองเป็นคูข้างหลังเมือง ตั้งแต่คลองบางกอก น้อยมาออกคลองบางกอกใหญ่” (สมบัติ พลายน้อย, 2514: 5) ซึ่งในจดหมายเหตุนี้ได้มีการระบุที่ตั้ง ของเขตพระราชฐานที่ปัจจุบันเรียกว่า “พระราชวังเดิม” แสดงถึงความสำคัญของเส้นทางคลอง บางกอกใหญ่หรือคลองบางหลวง ที่เป็นเหตุสำคัญของการขยายพื้นที่ชุมชนและย่านการค้าที่ สอดคล้องกับการตั้งราชธานีแห่งใหม่ มาจนถึงเมื่อมีการสถาปนากรุงเทพมหานครเป็นราชธานี ในปี พ.ศ. 2325 (กรมศิลปากร, 2525) ที่รัชกาลที่ 1 ทรงเลือก ชัยภูมิฝั่งตะวันออกเป็นที่ตั้งเมืองขึ้นมาใหม่ โดย มีการสร้างพระบรมมหาราชวัง ป้อมปราการ ประตูพระนคร และคลองรอบกรุงนั้น ทำให้พื้นที่ ฝั่งตะวันตกกลายเป็นพื้นที่ทำกินและอยู่อาศัยของข้าหลวง และชาวบ้านถิ่นฐานดั้งเดิมจนถึงปัจจุบัน

ด้วยเหตุที่คลองเหล่านี้มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน และมีผลสำคัญต่อประเทศ รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร จึงได้กำหนดให้ “คลองบางกอกใหญ่” หรือ “คลองบางหลวง” เป็น คลองสำคัญซึ่งจะต้องอนุรักษ์ไว้ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2510

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ชุมชนริมคลองบางหลวง จึงเป็นชุมชนเก่าแกริมน้ำ ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา คลองบางหลวง หรือ คลองบางกอกใหญ่ เคยเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาสายเดิมมาก่อน แต่เพราะเป็นแม่น้ำช่วงที่โค้งอ้อมกินบริเวณกว้าง เวลาแล่นเรือผ่านมาจึงทำให้เสียเวลาในการเดินทางไปมาก ครั้งนั้นจึงมีการขุดคลองลัดเกิดขึ้น ต่อมาคลองลัดได้กลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนแม่น้ำเจ้าพระยาเดิมในช่วงบริเวณนี้ก็กลายเป็นลำคลองไปส่วนเหตุที่เรียก “คลองบางกอกใหญ่” ว่า “คลองบางหลวง” ก็เนื่องมาจากเมื่อคราวที่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี มาสร้างราชธานีใหม่ที่กรุงธนบุรีนั้น ข้าราชการ ขุนนางชั้นผู้ใหญ่ จำนวนมากได้มาจับจองสร้างบ้านกันอยู่ริมคลองบางกอกใหญ่ เพราะเป็นบริเวณที่อยู่ใกล้เคียงกับพระราชวังกรุงธนบุรี ชาวบ้านจึงเรียกคลองแถบนี้อีก ชื่อหนึ่งว่า "คลองบางข้าหลวง" และเกิดคำกร่อนขึ้นจึงเหลือชื่อเป็น "คลองบางหลวง" ในปัจจุบัน

ชุมชนกำแพงทองพัฒนา ได้รับการประกาศให้เป็นชุมชนประเภทชุมชนเมือง เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2547 ตามประกาศกรุงเทพมหานคร เรื่องการกำหนดชุมชนเป็นชุมชนตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยกรรมการชุมชน พ.ศ. 2534 โดยชุมชนกำแพงทองพัฒนา มีที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ฝั่งธนบุรี เขตภาษีเจริญ แขวงปากคลองภาษีเจริญ ครอบคลุมพื้นที่ 100 ไร่ มีจำนวนบ้านเรือนทั้งสิ้น 280 หลัง มีประชากรรวมทั้งสิ้น 2,000 คน เป็นเพศชาย 1,200 คน เพศหญิง 800 คน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีนายสมชาย พิงศ์ศิลป์ เป็นประธานชุมชน และมีคณะกรรมการชุมชนทั้งสิ้น 10 คน (สำนักงานเขตภาษีเจริญ, 2560)

4.4.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับชุมชนกำแพงทองพัฒนา

พื้นที่โดยรอบของชุมชนกำแพงทองพัฒนามีโบราณสถานและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและมีความสำคัญอยู่โดยรอบ ได้แก่ วัดกำแพงบางจาก ซึ่งเป็นที่ตั้งของคณะกระต๊วแห่งเสด็จศิษย์ลูกหลาน หลวงพ่อบ้านแหลม วิหารหลวงพ่อสุวรรณคีรีที่ตั้งอยู่ภายในโรงเรียนสุธรรมศึกษา วัดโบสถ์อินทราสารเพชรซึ่งเป็นที่ตั้งของหลักเขตเทศบาลนครธนบุรี วัดคูหาสวรรค์วรวิหาร และย่านบ้านศิลปิน ชุมชนกำแพงทองพัฒนาตั้งอยู่ในพื้นที่ของวัดกำแพงบางจาก มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นพื้นแผ่นดินที่มีคู คลองคั่นอยู่เป็นระยะ ๆ ทำให้เกิดมีการคมนาคมทางน้ำขึ้น มีการตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำโดยรอบ บ้านเรือนส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นห้องแถวที่ปลูกสร้างด้วยไม้ มีอายุราว 80 -100 ปี มีทางเดินด้านหน้าที่พักเชื่อมถึงกัน บ้านไม้ห้องแถวนี้มีลักษณะที่แสดงว่าอาจจะเป็นตลาดเมื่อครั้งในอดีต และยังมีบ้านประเภทก่ออิฐถือปูนตามสมัยปัจจุบันอยู่บ้าง ลักษณะของที่อยู่อาศัย หากปลูกสร้าง

ในยุคแรก ๆ มักจะปลูกติตรึมคลองมีสภาพเป็นเรือนเดี่ยวที่มีลักษณะกึ่งตึกกึ่งไม้และมีอาณาบริเวณ ส่วนบ้านที่ปลูกในยุคต่อมามักสร้างบ้านแบบก่ออิฐถือปูน อยู่ห่างจากคลองเข้าไปในพื้นที่ที่อดีตเป็นส่วน ส่วนบ้านที่ปลูกขึ้นใหม่ในปัจจุบันจะมีระยะประชิดกันมากขึ้น และจะอยู่ห่างจากคลองออกไปทางด้าน ตะวันตกของชุมชนเป็นลำดับ ส่วนการคมนาคมภายในชุมชนส่วนใหญ่ใช้การเดินเท้า อาจมีการใช้ รถจักรยานหรือรถจักรยานยนต์บ้าง แต่น้อย เนื่องจากไม่สะดวก เพราะเส้นทางสัญจรค่อนข้างแคบมาก

ด้วยสภาพบ้านเรือน และวิถีในการดำรงชีวิตของชาวชุมชน ที่ยังคงสภาพในความเป็น ชนบทไว้ได้ค่อนข้างมาก จึงเป็นเหตุให้ผู้คนที่หวงหาความเรียบง่ายและความสงบ ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่มี ศิลปะและศิลปินร่วมสมัย อยู่รวมกัน จึงเป็นเสน่ห์ของชุมชนแห่งนี้ที่ดึงดูดใจให้ผู้คนเกิดความสนใจ เข้า มาเยี่ยมเยือนอย่างไม่ขาดสาย จนในปัจจุบันได้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ผสมผสาน อย่างลงตัวระหว่างวิถีชีวิตชาวบ้าน กับวิถีของศิลปะและศิลปินที่ประกอบด้วย

1) หุ่นละครเล็กคณะค่านาย ชุมชนกำแพงทองพัฒนา

หุ่นละครเล็กคลองบางหลวงคณะค่านายถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อ วันที่ 9 เดือน 9 พ.ศ. 2553 โดยอาจารย์วัชร ประยูรคำ ปฎิมากรชั้นนำของไทยร่วมกับกลุ่มศิลปินผู้ เชิดหุ่นละครเล็กแต่ใจใหญ่ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการเชิดหุ่นละครเล็กมากกว่า 10 ปี ซึ่งมีแนวคิดเดียวกันด้วยมุ่งหวังที่จะเผยแพร่และอนุรักษ์ศิลปะการแสดงหุ่นละครเล็กมิให้เลือน หายไปจากสังคมไทยที่มาของชื่อ “ค่านาย” มาจากชื่อคุณพ่อของอาจารย์วัชรประยูรคำโดยนำมาตั้ง เป็นชื่อคณะมีนัยความหมายว่า “คำ” หมายถึง “ทองคำ” และ “นาย” หมายถึง “ศิลปินในคณะ” รวมกันหมายถึง “กลุ่มศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่ทรงคุณค่าประดุจตั้งทองคำ” เอกลักษณ์ของ การแสดงหุ่นละครเล็กคลองบางหลวงคณะค่านายผู้ชิดทั้งสามคนจะต้องใส่หน้ากากเพื่อเป็นการ ลดทอนความเป็นมนุษย์และเพื่อส่งให้หุ่นเด่นมากยิ่งขึ้นอีกทั้งเพื่อดึงความสนใจของผู้ชมให้อยู่แต่ที่ตัว หุ่นหรืออีกนัยหนึ่งก็เปรียบได้ว่าผู้เชิดหุ่นเป็นเพียง “จิต” และตัวหุ่นเปรียบเสมือนเป็น “กาย” เมื่อผู้เชิด หรือจิตทั้งสามต่างมีหน้าที่แตกต่างกันโดยจิตที่ 1 มีหน้าที่บังคับมือซ้ายและหัวหุ่นจิตที่ 2 มีหน้าที่บังคับ ขาหุ่นทั้งสองข้างและจิตที่ 3 มีหน้าที่บังคับมือขวาของหุ่นเมื่อ 3 จิตรวมเป็นหนึ่ง ถ่ายทอดไปยังตัวหุ่น ทำให้หุ่นเคลื่อนไหวได้อย่างงดงามและอ่อนช้อยเสมือนหุ่นมีชีวิตหุ่นละครเล็กคลองบางหลวงคณะค่านาย ปัจจุบันได้จัดทำการแสดงณบ้านศิลปินคลองบางหลวงโดยได้รับการสนับสนุนจากคุณชุมพล อัก พันธานนท์ เจ้าของบ้านศิลปินปรับพื้นที่บางส่วนภายในบริเวณบ้านให้เป็นลานวัฒนธรรมเพื่อจัดการ

แสดงหุ่นละครเล็กและเปิดให้ชมฟรีทุกวันเวลา 14.00 น. (การแสดงหยุดทุกวันพุธ) เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้อีกแห่งหนึ่งให้กับเยาวชนนักเรียน นักศึกษา และเพื่อสร้างกิจกรรมที่หลากหลายให้กับชุมชน ส่งเสริมให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การสืบสานให้อยู่คู่สังคมไทยต่อไป (วัชระ ประยูรคำ, 2557)

2) บ้านศิลปิน สถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่า ในชุมชนกำแพงทองพัฒนา

บ้านศิลปินเดิมเป็นบ้านของตระกูล "รักสำรวจ" โดยมีคุณประไพ รักสำรวจเป็นเจ้าของ ตั้งอยู่ติดริมน้ำในชุมชนคลองบางหลวงมีลักษณะเป็นอาคารไม้ทรงมะนิลา รูปตัวแอล (L) ที่สร้างล้อมรอบเจดีย์เก่าซึ่งเป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองสันนิษฐานว่าเป็นหนึ่งในสี่ของเจดีย์ แต่ละทิศที่กำหนดเขตพื้นที่เก่าของวัดกำแพงบางจากรูปแบบของตัวอาคาร เป็นลักษณะเฉพาะของบ้านที่สร้างในช่วงรัชกาลที่ 7 ถึงต้นรัชกาลที่ 9 ระหว่าง พ.ศ. 2468 – พ.ศ. 2503 ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของบ้านที่อยู่อาศัยจะแยกได้เป็นสองกลุ่มคือในช่วงต้นรัชกาลที่ 7 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงต้นรัชกาลที่ 8 พ.ศ. 2468 – พ.ศ. 2478 ซึ่งช่วงนี้ยังไม่มีพระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคารในเขตเทศบาลนครกรุงเทพฯ และธนบุรีการปลูกสร้างบ้านเรือนไม่มีเทศบัญญัติบังคับ และไม่ต้องขออนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการปลูกสร้างอาคารดังนั้นรูปแบบและองค์ประกอบของอาคารในช่วงนี้จึงมีทั้งบ้านไม้บ้านตึกก่ออิฐถือปูนและบ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ซึ่งจะมีรูปทรงคล้ายคลึงกับบ้านในช่วงปลายรัชกาลที่ 6 คือ มักเป็นบ้าน 2 ชั้น เนื้อที่ชั้นล่างกับชั้นบนมักตรงกันมีผนังล้อมรอบตรงขึ้นไปตลอดทั้งสองชั้นบ้านไม้อาจมีกันสาดจากพื้นชั้นบนเอียงลงมากันแดด-ฝนให้ผนังชั้นล่างมักหันด้านที่มีजूออกด้านหน้าอาคารรูปทรงบ้านมีทั้งชนิดเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าต่างๆ ชั้นล่างโล่งบางส่วนชั้นบนมีระเบียงโล่ง(มุสตี ทิพทัส, 2546: 39) เจ้าของบ้านเดิม เคยทำกิจการค้าที่บ้านหลังนี้มาตั้งแต่อดีตโดยนอกจากจะทำเครื่องประดับทองคำแล้วยังขายของชำหลากหลายชนิด ก่อนที่ลูกหลานในตระกูลเปลี่ยนจากอาชีพค้าขายมาเป็นการรับราชการ ซึ่งเป็นไปตามค่านิยมของคนในยุคสมัยนั้นเมื่อลูกหลานขยับขยายย้ายจากบ้านแห่งนี้ก็เป็นผลทำให้ต้องเลิกการค้าขายไปโดยปริยาย

โดยสรุปพื้นที่เขตธนบุรีเป็นแหล่งรวมมรดกทางวัฒนธรรม โบราณสถาน และภูมิปัญญาท้องถิ่นหลากหลายสาขา จากการนำเสนอข้อมูลข้างต้นวัฒนธรรมด้านหัตถกรรมไทย โดยเฉพาะหัตถกรรมไทยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษาดินซึ่งผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเยื่อไม้โยกระดาษที่มี

ความงามและทรงคุณค่า เป็นหนึ่งในวัฒนธรรมที่น่าศึกษา วัฒนธรรมด้านดนตรีไทยของบ้านพาทย์ โกลศป็นอีกแหล่งถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมด้านดนตรีไทย ซึ่งเป็นสายสกุลของนักดนตรีไทยอีก สำนักหนึ่งที่มีบทบาทมากมายในแวดวงดนตรีจากเมื่ออดีตจนถึงปัจจุบัน ดนตรีไทยเป็นมรดก ความงามทางวัฒนธรรมประจำชาติไทยที่โดดเด่นได้สืบทอดเอกลักษณ์กันมาเป็นเวลาช้านานที่มีความสำคัญยิ่งในด้านวิจิตรศิลป์นำมาสู่สุนทรียศาสตร์โดยทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตจารีตประเพณี พิธีกรรมระบบคติความเชื่อบรรทัดฐานและวัฒนธรรมในการสืบทอดมรดกของแผ่นดินตั้งแต่โบราณจนถึงยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของฝั่งธนบุรี ที่ชุมชนกำแพงทองพัฒนา ซึ่งเป็นแหล่งทางวัฒนธรรมที่เปิดพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมของฝั่งธนบุรีให้เป็นที่รู้จักทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างประเทศ ในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาและจัดการองค์ความรู้เพื่อสืบสานวัฒนธรรมของฝั่งธนบุรีให้สืบทอดต่อไป ในองค์ความรู้ทั้งด้านหัตถกรรม ด้านดนตรีไทยและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านหัตถกรรมไทย

นิศรา จันท์เจริญสุข (2558) ทำงานวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการความรู้ของธุรกิจชุมชน บ้านกิวแลน้อยและบ้านกิวแลหลวง อำเภอสนป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การบริหารจัดการธุรกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้ ต้องให้สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญของการสืบทอด อนุรักษ์ทางวัฒนธรรม และร่วมพัฒนางานหัตถกรรมให้อยู่คู่กับชุมชน การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยการจัดการความรู้ เริ่มจากการ 1.บ่งชี้ความรู้การออกแบบงานหัตถกรรม 2.การสร้างและแสวงหาความรู้จากการสังเกต การซักถามและการฝึกอบรม 3.การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ โดยการบันทึกความรู้ การสรุปความรู้ในรูปสื่อเอกสาร และสื่ออื่นๆอย่างเป็นรูปธรรม 4.การประมวลและกลั่นกรองความรู้ โดยเรียบเรียงสรุปเผยแพร่ ในสื่อต่างๆ โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงข้อมูลง่ายและรวดเร็ว เช่น เว็บไซต์ หรือสื่อวีดิทัศน์ลงใน ยูทูป เป็นต้น และ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแบ่งปัน เพื่อสืบทอดวัฒนธรรม สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืนต่อไป

กนกพร ฉิมพลี (2555) ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมาการศึกษาครั้งนี้ มี

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยการศึกษจากเอกสารอ้างอิง และการศึกษาภาคสนามในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป้าหมาย 4 กลุ่มได้แก่ 1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสานหมวกใบตาลบ้านคล้า อำเภอ พิมาย 2) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานผักตบชวา อำเภอจักราช 3) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบึงมิตรภาพ อำเภอโนนสูง และ 4) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์จากใบตาลบ้านยายพา อำเภอชุมพวง การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ไม่ต่ำกว่า 3 ครั้ง การสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 20 คน การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยแบ่งรูปแบบการจัดสนทนากลุ่มเป็น 2 ลักษณะคือ ลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กลุ่มละประมาณ 3 ครั้ง ครั้งละ 4-9 คนผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญรวมทั้งหมด 52 คนจากการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กระบวนการจัดการความรู้ และเงื่อนไขที่มีผลต่อการจัดการความรู้

ผลการศึกษาพบว่า 1) ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสานเกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และถ่ายทอดสืบต่อกันมา จนกลายเป็นองค์ความรู้ประจำท้องถิ่นที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและการปลูกฝังวิถีคิด การดำเนินชีวิตประจำวันให้แก่ลูกหลาน เพื่อปฏิบัติสืบต่อกันมา 2) กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนที่สำคัญได้แก่ (1) การกำหนดความรู้เกี่ยวกับการกำหนดผลิตภัณฑ์ ผ่านการคิดและตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม จากนั้นจึงนำไปสู่ (2) การแสวงหาและยึดกุมความรู้ที่มาจากภายในกลุ่มและภายนอก เพื่อให้เกิดความรู้เฉพาะของกลุ่มและนำไปสู่ (3) การแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกมีความรู้และทักษะในการผลิตมากขึ้น และเป็นที่มาของ (4) การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคล และ (5) การถ่ายทอดความรู้ มีรูปแบบการถ่ายทอดอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยกระบวนการจัดการความรู้ดังกล่าวมีลักษณะเป็นวงจรที่เมื่อถ่ายทอดความรู้แล้ว สามารถย้อนกลับไปกำหนดความรู้ในรูปแบบอื่นๆ ได้อย่างต่อเนื่อง และ 3) เงื่อนไขที่ทำให้การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสานประสบความสำเร็จ มี 4 เงื่อนไขที่สำคัญ ได้แก่ (1) ความรู้ด้านการจัดการความรู้ (2) วัฒนธรรมองค์การ (3) ภาวะผู้นำและ (4) โครงสร้างพื้นฐาน รวมไปถึงข้อค้นพบที่สำคัญของการวิจัย คือ “การพึ่งตนเอง” ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตเครื่องจักสาน ซึ่งจากองค์ประกอบหลักทั้ง 3 ประการนั้น นำไปสู่การพึ่งตนเองของกลุ่มองค์การชุมชนได้อย่าง

เหมาะสม โดยมีหลักการที่สำคัญได้แก่ การมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความสามัคคี การยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต และการมีใจรักในด้านการจักสาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านวัฒนธรรมดนตรีไทย

ปัทมฉวี เสียงประเสริฐ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ทัศนคติและกระบวนการถ่ายทอดดนตรีไทยของครูชนก สาคกริก โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาประวัติและความเป็นตัวตนของครูชนก สาคกริก 2) วิเคราะห์ทัศนคติและกระบวนการถ่ายทอดดนตรีไทยของครูชนก สาคกริก โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร บทความ การสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการตีความ สร้างข้อสรุปแบบอุปนัยและนำเสนอเป็นความเรียงผลการวิจัย พบว่า 1) ครูชนก สาคกริกเป็นผู้สืบทอดสายตระกูล ศิลปบรรเลงและได้รับการปลูกฝังด้านการสอนและคุณธรรมจากครอบครัว ส่งผลให้ครูชนก สาคกริก มีบุคลิก ความสนใจและความเป็นครูที่เป็นเอกลักษณ์ 2) ทัศนคติและกระบวนการถ่ายทอดดนตรีไทยของครูชนก สาคกริก แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติตน ได้แก่ การทำงานให้เต็มที่และดีที่สุด ทำโดยไม่หวังผลและทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีกระบวนการคือ ประพฤติตนเป็นแบบอย่าง เผยแพร่ดนตรี สู่อารมณ์ ผลิตรายการออนไลน์ เผยแพร่ธรรมะและก่อตั้งมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ ด้านการสอน แบ่งเป็น การอนุรักษ์ คือ ปลูกฝังดนตรีไทยให้กับเด็ก รักษาภูมิปัญญาของคนรุ่นก่อนและรักษาระเบียบจารีตที่เป็นมา โดยใช้กระบวนการ จัดทำการ์ตูนดนตรีไทย อนุรักษ์ทางเพลงของครูหลวงประดิษฐไพเราะ อนุรักษ์ระบบโน้ตตัวเลข 9 ตัวและจัดพิธีไหว้ครู และการพัฒนา คือ การเปลี่ยนวิธีการนำเสนอดนตรีไทยสู่สังคม เผยแพร่ผ่านสื่อและเทคโนโลยี โดยประยุกต์เครื่องดนตรีอื่นๆ มาบรรเลงเพลงไทย พัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยี พัฒนาเทคนิคและวิธีสอน ประพันธ์เพลงและพัฒนาตำรา บทความและเอกสารต่างๆ ด้านการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง ดีและเรียนรู้ดนตรีไทยอย่างมีความสุข ให้เก่ง โดยใช้วิธีการสอนและสื่อที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน และฝึกให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิดและถ่ายทอดได้ ให้ดี โดยการสอดแทรกมารยาท คุณธรรม คุณค่าของดนตรีและวัฒนธรรม ให้มีความสุข โดยเน้นให้ผู้เรียนสนุก ผ่อนคลาย อบอุ่นและผูกพัน เน้นความรักความเข้าใจ และเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงออกอย่างเท่าเทียมกัน

สุรพล สุวรรณ (2559) ได้สรุปถึงความสำคัญของดนตรีไทยซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย เป็นวัฒนธรรมไทยอันล้ำค่า ดนตรีไทยเปรียบเสมือนกระจกสะท้อนสภาพของสังคมไทย ค่านิยม

วิถีชีวิต ประเพณี พฤติกรรม รวมถึงจารีตประเพณี ได้ดี ผู้เขียนบทความนี้ จึงขอสรุปมรดกความงาม ดนตรีไทยในวัฒนธรรมไทยได้ดังต่อไปนี้

- (1) ดนตรีไทยเป็นงานศิลปะที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเรียนรู้จากธรรมชาติ โดยใช้เสียงเป็นสื่อในการถ่ายทอดออกมาเป็นทำนองเกิดอารมณ์ของเพลง บรรเลงให้เกิดความไพเราะตามจินตนาการของนักประพันธ์ และดนตรีไทยก็ได้ทำหน้าที่ขับกล่อมมนุษยชาติ ให้มีความสุขสนุกสนาน
- (2) ดนตรีไทยมีความสำคัญต่อบุคคลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจิตใจ เป็นสื่อกลางสร้างสรรค์กิจกรรมทางจารีตประเพณี ศาสนา ศิลปวิทยาการ และเป็นสื่อสารทางสังคมที่สามารถช่วยให้เกิดการรวมกลุ่มของคนในชาติ สร้างพลังทางสังคม วัฒนธรรม เกี่ยวข้องกับสถาบันต่างๆ เช่น สถาบัน ครอบครัว วัด วัง การเมือง การปกครอง การศึกษา และการทหาร เป็นต้น
- (3) ดนตรีไทยเป็นภูมิปัญญา องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมของคนไทยที่ได้สร้างสรรค์ทั้งรูปแบบเครื่องดนตรี การประพันธ์เพลง วิธีการบรรเลง ขั้นตอนการขับร้อง และโดยมีรูปแบบการนำเสนอการบรรเลงอย่างมีระเบียบแบบแผน
- (4) ดนตรีไทยได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก การประกอบกิจกรรมตามความศรัทธา ความเชื่อและพิธีกรรม เพื่อบรรเลงประกอบให้สอดคล้องพิธีการให้เกิดพลังความสมบูรณ์
- (5) ดนตรีไทย เป็นงานศิลปะที่มีแต่ความงาม ความสุนทรีย์ เมื่อใครได้ฟัง หรือบรรเลงดนตรีด้วยตนเองแล้ว จะทำให้เกิดสมาธิ ช่วยให้เป็นคนมีระเบียบวินัย รอบคอบและเป็นคนกล้าแสดงออก

วิสุทธ์ ไพเราะ (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการดนตรีไทยร่วมสมัย กรณีศึกษาวงโจงกระเบน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการบริหารจัดการดนตรีไทยร่วมสมัยวงโจงกระเบน ระหว่างปี 2554 -2555 ผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัย คือหัวหน้าวงโจงกระเบน นักดนตรีจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการศึกษากับแนวคิดและทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถแบ่งการวิเคราะห์ ตามทฤษฎีของลูเธอร์ กุลิค เกี่ยวกับการบริหารจัดการ ผลการศึกษาการบริหารจัดการวงดนตรีไทยร่วมสมัยวงโจงกระเบนพบว่า (1) การวางแผน พบว่าหัวหน้าวงมีการเตรียมแผนงานอย่างเป็นระบบ (2) การจัดองค์กร พบว่าหัวหน้าวงมีการจัดทำโครงสร้างการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ (3) การจัดคนเข้าทำงาน พบว่า ด้านการศึกษา ด้านประสบการณ์ทำงานหัวหน้าวงมีส่วนสำคัญในการสรรหานักดนตรี (4) การสั่งการ พบว่า อำนาจการ

สั่งการอยู่ที่หัวหน้าวงเพียงคนเดียว (5) การประสานงาน พบว่า หัวหน้าวงเป็นผู้ติดต่อประสานงานทั้งภายในและภายนอก (6) การรายงาน พบว่า หัวหน้าวงใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน (7) งบประมาณ พบว่า มีการบริหารงบประมาณเป็นระบบ ผลการวิจัยเกี่ยวกับนักดนตรีพบว่า ช่วงอายุ 18-40 ปี รักราชการ นักศึกษา นักดนตรีอาชีพ ระดับการศึกษาปริญญาตรี ปริญญาโท นักดนตรีส่วนใหญ่เห็นว่าวงมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบทั้ง 7 ด้าน

อังคณา แสงอนันต์ (2552) การสืบทอดดนตรีไทยสายครุฑุทัย แก้วละเอียด กรณีศึกษา วงไทยบรรเลง อำเภอมัญพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพและบทบาทของวงไทยบรรเลง ซึ่งเป็นการศึกษาสภาพทั่วไปของวงไทยบรรเลง ซึ่งรวมไปถึงการศึกษาบทบาทของวงไทยบรรเลงที่มีต่อชุมชน วัด โรงเรียน และอาชีพ และนอกจากนี้ยังศึกษาการสืบทอดดนตรีไทยวงไทยบรรเลงสายครุฑุทัย แก้วละเอียด โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์ครุฑุทัย แก้วละเอียด ครูสมาน แก้วละเอียดและบุคคลที่เกี่ยวข้องในวงไทยบรรเลงจากการศึกษาการสืบทอดดนตรีไทยวงไทยบรรเลงสายครุฑุทัย แก้วละเอียด ในวงไทยบรรเลง พบว่าปัจจุบันวงไทยบรรเลงก่อตั้งโดยครุฑุทัย แก้วละเอียด มีนักดนตรีประจำ 21 คน โดยมีครูสมาน แก้วละเอียด เป็นผู้ควบคุมวงไทยบรรเลง ซึ่งนอกจากนี้ครูอีกท่านซึ่งเป็นผู้แต่งเพลงและคอยปรับเพลงให้คือ ครูฑุทัย แก้วละเอียด นักดนตรีโดยส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย นักดนตรีอายุตั้งแต่ 16 - 77 ปี บทเพลงที่ใช้ในการบรรเลงในปัจจุบันพบว่า มีเพลงโหมโรงเช้า โหมโรงเย็น เพลงตับและเพลงเรื่องต่างๆ สำหรับเพลงที่ครุฑุทัยแต่งและยังคงเป็นที่นิยมบรรเลงกันเรื่อยมา คือ เพลงอุศเรน บทบาทของวงไทยบรรเลงส่งผลต่อชุมชน วัด โรงเรียนและอาชีพ โดยวงไทยบรรเลงได้มีส่วนสำคัญในการยังคงรักษาวัฒนธรรมไทยของชาวอำมพวาให้ยังคงอยู่ต่อไป มีส่วนในการช่วยสร้างวงดนตรีไทยให้กับชุมชน โดยการสร้างวงนักเรียนในโรงเรียนเทศบาล 3 และนอกจากนี้ยังคงสร้างอาชีพซึ่งเป็นอาชีพหลักของนักดนตรีในวงไทยบรรเลงและเด็กๆ ในชุมชนที่มาต่อเพลงอีกด้วยครุฑุทัย แก้วละเอียด ได้สืบทอดทางเพลงมาจากครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และมีการถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์ในวงไทยบรรเลง ต่อมาได้มอบวงไทยบรรเลงให้น้องชายคือ ครูสมาน แก้วละเอียด ซึ่งเป็นผู้ควบคุมวงไทยบรรเลงคนปัจจุบัน ในการถ่ายทอดทางเพลง ครูฑุทัย แก้วละเอียดถ่ายทอดทางเพลงให้กับลูกศิษย์อย่างไม่หวงวิชา มีความตั้งใจและอุทิศตนให้กับดนตรีไทยในปัจจุบันนี้ครุฑุทัย แก้วละเอียด ไม่ได้เป็นผู้ควบคุมวงแล้ว แต่ท่านยังคงดูแลและปรับวงไทยบรรเลงด้วยความรักและการเอาใจใส่อย่างเสมอมา

งานวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เพชรศรี นนท์ศิริ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 4 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย ชุมชนบ้านหนองแม่เฒ่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ชุมชนบ้านใหม่ร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก และชุมชน บ้านแม่พูล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรูปแบบการดำเนินการแบบกระจายอำนาจ ด้านเศรษฐกิจมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ด้านการมีส่วนร่วม คนในชุมชนมีส่วนร่วมทั้งในการจัดตั้งวางแผนและดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม พบแนวโน้มของการรวมอำนาจการตัดสินใจของผู้นำกลุ่ม ซึ่งเป็นสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในบางกลุ่ม นอกจากนี้ ภูมิหลังการก่อตั้งองค์กร พี่เลี้ยงและภาวะความสำเร็จของผู้นำของกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบการดำเนินงานของกลุ่ม และความสำเร็จของกลุ่ม

สุดชีวัน นันทวัน ณ อยุธา (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง : กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีอายุตั้งแต่ 20 - 60 ปี ทราบดีว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ทำรายได้หลักให้กับจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้เกิดการจ้างงานและการกระจายรายได้ และมีความคิดเห็นว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นจากอดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ควรอนุรักษ์วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมไว้เพราะการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีแบบดั้งเดิมไว้ จะเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว อีกทั้งวัฒนธรรมงานประเพณี เทศกาล ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชนแต่พบว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนเจ้าของท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวยังน้อยมากและภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น ในส่วนของสถานการณ์ ปัญหาและอุปสรรคของปัจจัยดึงดูดทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 8 ประการ ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีปัจจัยดึงดูดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบางประการ เช่น พิพิธภัณฑสถาน และดนตรีพื้นบ้าน ส่วนวรรณกรรมท้องถิ่นยังไม่ได้รับการสนับสนุนให้เป็นปัจจัยดึงดูดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยพบปัญหาทั้งทางด้านบุคลากรที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมีอยู่น้อย และไม่ได้รับการสนับสนุนทั้งทางด้านนโยบายและงบประมาณ คนในชุมชนและเยาวชนรุ่นใหม่ ยังคงเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าวน้อย จากผลการศึกษาสรุปแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ดังนี้¹⁾ การกำหนดนโยบายการศึกษาของ

รัฐเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและเป็นเครื่องมือในการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ 2) การกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐจำเป็นต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น 3) เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีส่วนร่วมในการประเมิน ลำคัญคือมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์มากยิ่งขึ้น 4) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภาครัฐ องค์กรที่เกี่ยวข้อง และคนในชุมชนไม่ควรมุ่งเน้นประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวเป็นสำคัญ ควรมุ่งเน้นวัตถุประสงค์และความต้องการของเจ้าของชุมชนและประโยชน์ที่ชุมชนพึงจะได้รับอย่างยั่งยืนในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านคุณภาพชีวิต ความมั่นคงทางสังคม ความงามทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนด้วยทั้งนี้เพื่อป้องกันการผูกกร่อนทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นได้

รุ่งรัตน์ ทองสกุล และคณะ (2549) ได้ศึกษาโครงการจัดการท่องเที่ยววิถีชุมชน ประเพณีและวรรณกรรมท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ พบว่าการนำเสนอการท่องเที่ยววิถีชุมชน ประเพณี และวรรณกรรมของท้องถิ่นแต่ละชุมชนเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยแนวทาง ในการจัดการอย่างชัดเจน โดยชาวบ้าน องค์กรต่าง ๆ ตลอดถึงผู้เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกัน และต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงาน ทั้งนี้เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังสนใจที่จะให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากกว่าดังนั้นการท่องเที่ยวด้านวิถีชุมชน ประเพณี และวรรณกรรมท้องถิ่น จึงเป็นเพียงตัวเสริมเท่านั้น

สุทธิมน ศรีโชติ และคณะ (2548) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการความรู้ขององค์กร ใน ประเทศไทยระหว่างองค์การราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน ในแง่ของรูปแบบการจัดการความรู้ กระบวนการและกลยุทธ์ของการจัดการความรู้ในทางปฏิบัติ ปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ตลอดจน ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการนำการจัดการความรู้มาใช้ ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยแห่ง ความสำเร็จของการจัดการความรู้ที่สำคัญเกิดจากการสนับสนุนจากผู้นำ วัฒนธรรมการเรียนรู้ เทคโนโลยีที่ง่ายต่อการแสวงหาสืบค้น และเผยแพร่ความรู้ ความตระหนักในความสำคัญของการจัดการความรู้ รวมทั้งการจัดการให้มีการวัดผลสำเร็จของการจัดการความรู้รู้อย่างเป็นรูปธรรม สำหรับประเด็นปัญหาและอุปสรรคของการจัดการความรู้ นั้น คือความไม่เข้าใจการจัดการความรู้ของบุคลากร ไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคลากรในองค์กร อีกทั้งสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศ

อาจจะไม่เอื้อต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ทางด้านตัวผู้บริหารเองอาจจะยังมีนโยบายที่ไม่ชัดเจนเพียงพอ เป็นต้น

Forristal (2009) ได้ศึกษาลักษณะที่เป็นเสน่ห์และแง่มุมต่างๆ ในการใช้วัฒนธรรมเป็นฐานสำหรับการท่องเที่ยวของเมืองโปรเฟต (Perceived Attractiveness and Dimensionality of Culture-Based Tourism Opportunities for Prophetstown) มีสาระสำคัญว่าวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจมีทั้งวัฒนธรรมที่จับต้องได้และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น ประวัติความเป็นมาของชนเผ่าอินเดียนแดงกิจกรรมทางวัฒนธรรม แหล่งวัฒนธรรม งานมหกรรมการทำอาหาร และการเล่านิทานพื้นบ้าน

Tao, Teresa Chang-Hung (2006) ได้ศึกษากลยุทธ์การท่องเที่ยววิถีชีวิตในชุมชนพื้นเมืองกรณีศึกษาประเทศไต้หวัน พบว่าวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม Cou และ โครงสร้างทางสังคมแบบดั้งเดิมที่มีการเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดเปลี่ยนวิถีชีวิตของ Cou จากการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนในอดีต ถูกเชื่อมโยงมากขึ้นกับระบบเศรษฐกิจตลาดโลกในปัจจุบัน ที่มาจากความหลากหลายของปัจจัยภายนอกและภายใน (นโยบายประวัติศาสตร์, การเมือง, สภาพเศรษฐกิจ) การส่งเสริมการท่องเที่ยวอุตสาหกรรม และการพัฒนาทางวัฒนธรรมโดยรัฐบาลในปีล่าสุดได้ให้คนพื้นเมืองที่มีโอกาสใหม่จากการท่องเที่ยว ในการที่พวกเขาสามารถใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมของพวกเขา นอกจากสถานที่จะเป็นที่น่าสนใจสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและวัฒนธรรมแล้ว ยังมีผลมากสำหรับการกระจายของผลประโยชน์ในหมู่บ้าน

Parhizgari and Gilbert (2004) ศึกษาหาตัวชี้วัดความมีประสิทธิภาพขององค์การวัดโดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) พบว่า องค์ประกอบสำคัญของความมีประสิทธิภาพขององค์การ มี 9 องค์ประกอบ คือ ความสำคัญของวิสัยทัศน์ นโยบายที่สนับสนุนคนในองค์การ การออกแบบองค์การที่เหมาะสม สภาพการทำงานค่าจ้างและผลตอบแทน การบังคับบัญชาที่ดี ความซื่อสัตย์ต่อองค์การ การดำเนินการที่มีประสิทธิภาพและพฤติกรรมทำให้ ความสำคัญต่อลูกค้า เป็นสำคัญ

Howard, Paul Jason (2006) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์ทางภาคใต้ของจีน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอาจส่งผลกระทบต่อสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม หรือทางการเมืองของชุมชน และผลกระทบอาจมีมากขึ้นเนื่องจากโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่ก่อนของการท่องเที่ยวที่เป็นปรากฏการณ์ระดับโลก เป็นกระบวนการที่แตกต่างกันของการพัฒนาในระบบและนอกระบบ การพัฒนาอย่างเป็นทางการในระบบโดยทั่วไปต้องใช้ทุนสูง ในทางตรงกันข้ามการพัฒนาแบบนอกระบบ จะเกี่ยวข้องกับ

ผู้ผลิตขนาดเล็กจำนวนมาก เช่น คนในครอบครัว หรือชุมชน การทำงานนอกระบบนี้ยังอาจนำไปใช้ได้ทั่วไป จากการให้บริการทั้งสองระบบที่แตกต่างกัน มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และขนาดของผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยการท่องเที่ยวต่อชุมชนทำให้กระบวนการในภาคการผลิตขาดความแน่นอนของบทบาทของชนกลุ่มน้อยในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ในท้องถิ่นและชุมชนของตนเอง

โดยสรุปจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยชุดแผนงานวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้เพื่อสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยฝั่งธนบุรีกรุงเทพมหานครโดยมีหลักการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การจัดการความรู้และสืบสานวัฒนธรรมด้านหัตถกรรมไทยวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน วัฒนธรรมด้านดนตรีไทยบ้านพาทย์โกศล และวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกำแพงทองพัฒนา โดยมีกรอบแนวคิดดังนี้

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำหลักการแนวคิดของกระบวนการจัดการองค์ความรู้มาใช้ในการค้นหาความรู้ ทำการรวบรวมสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ ด้านประวัติความเป็นมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน แนวทางการบริหารจัดการ นำความรู้ที่ได้จัดระบบให้เป็นหมวดหมู่ และนำมาผลิตเป็นสื่อวีดิทัศน์เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสามารถนำความรู้ที่รวบรวมจัดเก็บมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management process) Asian Productivity Organization (2010, p 3-5 อ้างถึงใน ประพนธ์ ฝาสุกยัต, 2547) ได้เสนอวิธีการการจัดการความรู้ไว้ให้องค์กรได้พิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสม โดยแบ่งวิธีการกระบวนการของการจัดการความรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การค้นหาว่า องค์กรมีความรู้อะไรบ้าง อยู่ในรูปแบบใด อยู่ที่ใครหรือแหล่งใด และความรู้ที่จำเป็นต่อองค์กรมีอะไรบ้าง (Identifying the Knowledge)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความรู้ (Creating Knowledge) เป็นการดึงความรู้ที่องค์กรจำเป็นต้องมีออกจากตัวบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญหลาย ๆ ด้าน ออกมารวมกันเพื่อจัดเป็นระบบที่ง่ายต่อการใช้งาน

ขั้นตอนที่ 3 การจัดเก็บความรู้ (Storing Knowledge) เป็นการจัดเก็บความรู้ที่ดึงมาจากแหล่งความรู้ต่างๆ

ขั้นตอนที่ 4 การแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ (Sharing Knowledge) และ

ขั้นตอนที่ 5 การนำความรู้ไปใช้ (Implementing knowledge)

การศึกษากระบวนการบริหารจัดการ โดยใช้กระบวนการบริหาร POLC ตามแนวคิดของ Bartol & Martin (1998) ประกอบด้วย ด้านการวางแผน (Planning) ด้านการจัดองค์การ (Organizing) ด้านการนำ (Leading) และด้านการควบคุม (Controlling) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การวางแผน (Planning) การวางแผนเป็นเรื่องของการกำหนดความต้องการ วิธีการดำเนินการและความหมาย ผลการดำเนินการในอนาคต โดยใช้หลักวิชาการ เหตุผล มีข้อมูลตัวเลขประกอบ มีการเสนอปัญหาเพื่อขอจัดอุปสรรคที่จะมาถึงเป้าหมายข้างหน้าได้

การจัดองค์การ (Organizing) องค์การเป็นที่รวมของคนและงานต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรขององค์การปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่เต็มความสามารถ จึงจำเป็นต้องแบ่งหน้าที่การทำงานและมอบหมายให้รับผิดชอบตามความสามารถและความถนัด

การนำ (Leading) เป็นการใช้อิทธิพลเพื่อจูงใจพนักงานให้ปฏิบัติงานและนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ระบุไว้ หรือเป็นกระบวนการจัดการให้สมาชิกในองค์การทำงานร่วมกันได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ อาทิ ภาวะความเป็นผู้นำของผู้บริหาร การจูงใจการติดต่อสื่อสารในองค์การ และการทำงานเป็นทีม เป็นต้น

การควบคุม (Controlling) การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์การถือว่าเป็นกระบวนการตรวจสอบหรือติดตามผลและประเมินการปฏิบัติงานในกิจกรรมต่าง ๆ ของพนักงานเพื่อรักษาให้องค์กรดำเนินไปในทิศทางสู่เป้าหมายอย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์หลักขององค์การในเวลาที่กำหนด

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหาร POLC มาใช้ในการสะท้อนถึงแนวทางการบริหารจัดการวัฒนธรรมด้านหัตถกรรมไทยวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน วัฒนธรรมด้านดนตรีไทยบ้านพาทย์โกศล และวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกำแพงทองพัฒนาชุมชนกำแพงทองพัฒนา และนำมาสู่การเสนอแนวทางการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมฝั่งธนบุรีต่อไป